

Møte for lukkede dører, Stortinget 19. juni 1929

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 19. juni 1929 kl. 17.00.

Præsident: Hambro.

Dagsorden:

1. St.med. nr. 15 - 1929.
2. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om vedleggelse til protokollen av stats- og utenriksministerens utenrikspolitiske meddelelser i møte for lukkede dører den 9. februar 1929.

Efter forslag av presidenten besluttet enstemmig:

1. Møtet settes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte personer gis adgang til møtet.
3. Utenriksråd Esmarch og byråchef Tostrup gis adgang til møtet.

Sak nr. 1.

St. med. nr. 15 - 1929.

Angående saken i dens almindelighet ytret Gram: Stortinget har fått sig oversendt St.med. nr. 15 for iår angående innledning av underhandlinger med Danmark om de dansk-norske arkivsaker. Den sak vil bli behandlet i et møte for åpne dører i den nærmeste fremtid, og det vil da komme en innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen som i virkeligheten ikke inneholder så særdeles meget, fordi det ikke er opportunt å diskutere for åpne døre en sak som denne. Men forut for den offentlige behandling der har komiteen funnet at det vilde være hensiktsmessig her i et møte for lukkede døre å redegjøre noget for saken, og jeg skal da på komiteens vegne få lov til å lese op det som egentlig er komiteens standpunkt i denne sak: -

Det norske Riksarkiv lå under unionstiden med Danmark i Kjøbenhavn, residensstaden for den fælles konge. Hele den store mængde av protokoller og dokumenter, som indgik som et nødvendig ledd i administrationen, måtte opbevares ved regjeringskontorerne.

Ved opløsningen av statsforbindelsen mellem Norge og Danmark i 1814 opstod straks spørsmålet om utlevering til Norge av offentlige dokumenter, karter og andre arkivsaker, som vedkom Norge. Kieltraktatens artikkel 21, som blev gjentat i den mellem Norge-Sverige og Danmark 1ste september 1819 undertegnede konvention, bestemte at de norske arkivsaker skulde utleveres og i årene 1820-22 blev der sendt til Kristiania en anselig mængde saker, som danner grundstammen for det nuværende norske Riksarkiv. De norske myndigheter fik imidlertid ikke anledning til at anstille direkte undersøkelser i de danske arkiver efter norske saker og der blev derfor fra norsk side tat forbehold om, at Norge måtte få utlevert yderligere dokumenter forsåvidt der fremdeles fandtes slike, som efter konventionen rettelig skulde tilkomme Norge.

Det viste sig, at der i danske arkiver fremdeles lå igjen en mængde norske arkivsaker og i 1848 blev der påny avlevert adskillige saker. Spørsmålet blev tat op påny fra norsk side og der førtes i 1850 og 51 langvarige forhandlinger mellem den norske riksarkivar Lange og en dansk kommissær. Den avsluttende konvention av 13de september 1851 var i virkeligheten ikke tilfredsstillende for Norge. Man hadde ikke dengang fuld oversigt over, hvad de danske arkiver indeholdt og den norske riksarkivar blev negtet adgang til at gjennomgå de danske arkiver og samlinger. Danskerne stillet som betingelse, at Norge skulde fraskrive sig ethvert yderligere krav og konventionen forutsætter, at den "for stedse skal gjøre ende på enhver fordring på arkivsaker fra den ene eller fra den anden side". Senere er der fra dansk side 3 ganger blit utlevert endel karter som vedrører Norge.

Det er fuldt på det rene, at der fremdeles i Danmark beror en stor mængde arkivsaker, som vedkommer Norge, men dog ikke saker av nogen større betydning. I danske arkiver og samlinger findes tusener av sådanne saker tildels av overmåde stor betydning for Norge. De viktigste er vistnok regjeringskontorenes protokoller - "registre og tegnelser" og rentekammerprotokoller m.v. men desuten findes der et stort antal dokumentpakker, håndskrifter m.v. Disse protokoller kan betegnes som ryggraden i et norsk riksarkiv og det må derfor lægges megen vekt på at få disse til Norge.

Spørsmålet om yderligere utlevering for at sikre vort Riksarkiv de saker, som rettelig hører hjemme der og som vi rettelig skulde ha krav på både efter sakens natur og efter konventionen av 1819, har i den senere tid atter skudt fart. Der blev i 1911 konferert mellem de to Riksarkiver om spørsmålet, men uten resultat. Fra norsk side blev der ved kgl. res. av 30te januar 1925 nedsat en arkivnævn, bestående av professor Halvdan Koht, formand, førstearkivar Chr. Brinchmann og overbibliotekar W. Munthe. Nævnden avgav sin indstilling 2den mai 1927 og denne blev forelagt Riksarkivar Koren, professor A.W. Brøgger (formand i norske museers Landsforbund) og kildekriftregistrator, professor Oluf Kolsrud, som straks avgav sine uttalelser. I skrivelse av 16de september 1927 anmodet kirke departementet professorene Koht og Kolsrud om at "fremlægge for regjeringen et forslag som regjeringen kan bruke som grundlag ved de forhandlinger som aktes optat med Danmark om gjensidig utlevering av arkivsaker m.v."

Resultatene av professorerne Kohts og Kolsruds arbeide blev sendt Kirke departementet 8de december 1927. Herrerne var enige om:

"at Norge foreslår forhandlingene om oppgjøret av arkivspørsmålene ført på frit grundlag, d.v.s. uten hensyn til arkivkonventionen av 1851 eller andre ældre avgjørelser. at det oppgjør Norge medvirker til skal hvile på Norges eiendomsret til de norske arkivsaker i Danmark, i kraft av Norges riks-suverenitet før 1814.

at denne ret også skal betragtes som grundlag for kravet på de norske museumsgjenstande i Danmark.

at Norge foreslår allerførst utlevert de norske regjeringsprotokoller fra foreningstiden og fastholder

anerkjendelsen av sin ret til disse som conditio sine qua non i oppgjørssaken.

at der ved de indledende forhandlinger må søkes vedtatt en avtale om at det endelige oppgjør blir at bygge på en sakkyndig gjennomgåelse av samtlige arkiver og samlinger i Danmark, hvor det kan antages at der beror arkivsaker eller museumsgjenstander som tilkommer Norge og at der under denne gjennomgåelse som blir at iverksette av den norske Regjering og på dens bekostning registreres alle arkivsaker, karter, manuskripter og museumsgjenstande, som fra norsk side kan ønskes utlevert; videre at registreringen utføres av norske fagmænd under den medvirkning fra sakkyndig dansk side som de danske myndigheter måtte ønske, således at de norske sakkyndige under reglementsmissig kontrol tilstedes fuld adgang til de danske arkiver.

at de positive oppgjørsforslag som man fra norsk side under de derpå følgende forhandlinger vil ha at fremsætte for Danmarks repræsentanter må være opstillet på grundlag av de i henhold til foranstående avsnit utarbeidede registraturer og at man fra norsk side ikke kan indlate sig på at drøfte oppgjørsforslag som hviler på materiale for hvilket dette rikes egne sakkyndige ikke kan påta sig selvstændig ansvar eller som gjelder arkiver eller samlinger hvortil der ikke er git de norske sakkyndige den nødvendige adgang." - Jeg vil her minne påny om at ved utleveringen i 1851 hadde de ikke fått denne adgang til de danske arkiver. -

Efter denne forberedelse var det naturlig at spørsmålet om arkivutleveringen blev aktuel. 5te oktober 1928 hadde stats- og utenriksminister Mowinckel en samtale i Kjøbenhavn med den danske utenriksminister Moltesen, som herunder erklærte sig villig til at gå til forhandlinger ang. arkivsaken. 21de december 1928 meddelte den danske minister i Oslo vort utenriksdepartement:

"Under disse Forhold og for i venskabelig Aand at imødekomme det fra norsk Side saaledes uofficielt fremsatte Ønske, udtalte den danske Udenrigsminister overfor Statsminister Mowinckel, at der - uanset Bestemmelserne i Traktaten av 1851, som den danske Regering i og for sig maatte anse som konklusive - ikke fra dansk Side vilde være nogen Indvending imod en Drøftelse af denne Sag. Denne Udtalelse har Udenrigsminister, Dr. Moltesen paa den danske Regerings Vegne paalagt mig officielt at bekræfte overfor den norske Regering. Jeg har faaet Paalæg om samtidigt at udtale, at der - saaledes som ogsaa nævnt af Dr. Moltesen overfor Stats- og Udenrigsminister Mowinckel - under en saadan Drøftelse fra dansk Side vil blive fremsat Ønske om Udlevering af visse i Norge beroende Arkivsager af Interesse for Danmark". - Der finnes muligens endel sådanne saker i Norge, men det er selvfølgelig forholdsvis meget litet, sammenlignet med hvad der i Danmark finnes av norske saker. -

Utenriksdepartementet uttaler i St. med. nr. 15 - 1929 - under henvisning til ovenstående, at der nu gjennom den norske minister i Kjøbenhavn officielt bør foreslås, at man fra begge sider træder i underhandling om de norsk-danske arkivspørsmål i sin helhet og at der ved disse forhandlinger i det væsentlige bør gåes frem på det grundlag, hvorom professorerne Koht og

Kolsrud er enige. Denne sak har vært behandlet i utenriks- og konstitusjonskomiteen, og det har vært forelagt oss en anelig bunke dokumenter som jeg ikke skal referere in extenso. Men det har dessuten vært adskillige konferanser med de arkivkyndige i denne sak, og etter inngående drøftelser har komiteen sluttet sig til det syn som er fremholdt av departementet med hensyn til optagelse av underhandlinger på det grunnlag professorene Koht og Kolsrud er enige om.

Der må nu sættes meget ind på at sikre Norge de viktige dele av vort gamle regjeringsarkiv, som med rette har været betegnet som ryggraden i vort riksarkiv. Det er selvsagt ikke bare av betydning for vor historieforskning at få utlevert disse arkivsaker, men de må betragtes som et nødvendig og naturlig ledd i hele vort administrative apparat.

Det norske krav, som er helt overensstemmende med de anerkjendte prinsipper i moderne arkivlære, må gå ut fra Norges suverenitet i unionstiden med Danmark 1380-1814. Komiteen er enig med professor Kolsrud, når han uttaler:

"For en selvstendig stat utgjør dens Riksarkiv et nødvendig og væsentlig attribut og det stemmer ikke med et rikets integritet, at dets arkiv delvis beror i en anden stats verge. Riksarkivet er det fyldigste uttrykk for nationens liv som suverænt rike gjennom tiderne og det er ved siden av Rikets våben og flag et av de nationale symboler.

Da Norges Konger i foreningstiden alltid residerte i Danmark og herfra utøvet regjeringsmakten over sit Rike Norge, var det en praktisk følge av dette forhold, at Norges Konges og Rikes arkiv, indbefattet de for Rikets styrelse nødvendige ældre dokumenter, måtte være, og alltid var, forhånden i Danmark hos Kongen og de kongelige Regjeringsorganer.

Som ethvert andet suverænt Rikes arkiv må også Norges Riksarkiv til enhver tid bero hos Rikets egne centrale Regjeringsmyndigheter på det sted hvor de har sit hovedsæte, idet Riksarkivet utgjør det retslige og praktiske grundlag og hjælpemiddel for Riksstyrets fortsatte virksomhet.

Efter opløsningen av foreningen med Danmark i 1814, da Norges Konge og Regjering som bærere av Rikets suverenitet atter tok sæte indenfor Rikets grænser, er det derfor nødvendig, at den del av de tidligere forenede Rikers dobbeltarkiv, som efter sit indhold og formål utgjør Norges Riksarkiv fra foreningstiden, går over til Kongeriket Norge."

Det vil neppe føre frem at forhandle på grundlag av den Norge påtvungne ordlyd i konventionen av 1851. - Den var jo efter vårt skjøn ikke tilfredsstillende, og den blev oss påtvunget under de forhandlinger som riksarkivar Lange dengang førte. - Hvad Norge rent juridisk måtte kunne kræve overensstemmende med denne konvention er nemlig så ubetydelig i forhold til de krav vi her må stille, at det ikke vil være umaken værdt at ta op saken på dette grundlag. Hvis ikke Danmark vil gå med på i det mindste at utlevere de norske Registre og Tegnelser og likeartede regjeringsprotokoller vil ikke forhandlingerne kunne føre til nogen for Norge tilfredsstillende løsning. Det dreier sig her om betydelige arkivmængder, bl.a. mindst 346 svære protokoller foruten mangfoldige pakker, karter og dokumenter.

Der har været reist spørsmål om man kunde nøie sig med fotografering av disse norske arkivsaker. Komiteen anser dette helt utilfredsstillende. Som ovenfor gjentagende fremhævet gjælder det her ryggraden i det norske riksarkiv og disse saker vil med lethed kunne skilles ut fra de danske. Under omordningen av det danske Riksarkiv har en sådan utskilling allerede i stor utstrækning fundet sted. Det er selvfølgelig av langt større værdi at ha originalerne end fotografiske gjengivelser og en fotografering av alle disse protokoller blir både meget kostbar og vidløftig, og dessuten meget upraktisk, idet protokollene ved en fotografering vil komme til å svulme ut i voldsomt omfang.

Det blir et ganske omfattende arbeide at finde alle de arkivsaker, Norge måtte ha krav på. Der var mindst 34 forskjellige kongelige kollegier m.v. i Kjøbenhavn, som behandlet norske saker, og det er ikke så ganske greit hvilke kollegier det har vært behandlet av. Jeg kan bare eksempelvis nevne at de norske glassverk, som jo var en ganske stor affære, sorterte under det Schleswig-Holstenske kanalselskap, og det er noget som ligger i sakens natur at om man skal søke efter de dokumenter, da blir det ganske vidløftig å finne frem hvor disse norske dokumenter er. En utskilling av de norske arkivsaker må naturligvis skje overensstemmende med moderne arkivprinsipper, så man ikke sønderlemmer arkivsaker som hører sammen som et naturlig hele; men dette blir neppe heller nødvendig, idet man i slike tilfelle får gå til fotografering.

Det er en selvfølge at Danmark på sin side må ha krav på gjensidighet, så Norge må utlevere de forøvrig ganske få saker, som rettelig tilkommer de danske arkiver. Man forutsetter at også den norske del av de Arnamagnæanske samlinger som i sin tid blev utlevert til den kgl. historiograf o.l. tas med under forhandlingene vedrørende arkivoppgjøret. Der foreligger hos oss en rekke kvitteringer for at disse var utlånt til ham, og det er derfor ganske hevet over enhver tvil at vi må kunne ha krav på å få disse ting tilbake.

Jeg vil også gjøre opmerksom på at Danmark i vinter er gått til en omfattende utlevering av arkivsaker til Island.

Der uttales samstemmig fra de norske arkivkyndige, at man ikke for tiden har en fullstendig opgave over, hvor mange og hvilke saker som må kreves utlevert. Man må derfor straks gå igang med omfattende undersøkelser såvel i norske som i danske arkiver og komiteen forutsetter at det første ledd i forhandlingene må omfatte en sakkyndig norsk gjennomgåelse av samtlige offentlige arkiver og samlinger i Danmark, hvor der kan antas å bero arkivsaker som tilkommer Norge. Til disse undersøkelser - som naturligvis forutsetter Danmarks velvillige medvirken - må der disponeres det nødvendige beløp, og komiteen går ut fra at man ved en sådan undersøkelse samtidig må kunne skaffe sig opplysninger om norske museumsgjenstande i Danmark, selv om man ikke anser det heldig allerede ved forhandlingenes begynnelse å kreve museumssaker medtatt.

Komiteen er enig med utenriksdepartementet i at under forhandlingene "den mest praktiske fremgangsmåte vil være om hvert av landene opnevner en enkelt forhandler, som så får bistand av spesielt opnevnte sakkyndige". Komiteen forutsetter

for Norges vedkommende at samarbeidet mellom forhandlerne og de sakkyndige arkivfolk må bli helt tillitsfullt.

Komiteen konkluderer da med den innstilling som vil bli behandlet i møte for åpne dører og som jeg skal få lov til å referere, selvom der ikke skal voteres over den idag. Den beslutning som vi innbyr Stortinget til å fatte går ut på at "Stortinget samtykker i at der innledes underhandlinger med Danmark om en tilfredsstillende ordning av de norske arkivsaker m.v.". Jeg vil tilslutt uttale håbet om at disse forhandlinger vil føre til et for oss tilfredsstillende resultat, for det er i virkeligheten meget store verdier som det her gjelder for oss å sikre oss.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Det som er det springende punkt ved de forhandlinger som nu skal foregå i Danmark er spørsmålet om museumssakene skal tas med med en gang og ved siden derav igrunnen hvorledes forhandlingene skal innledes. Som en hindring for innledelsen av forhandlinger stod traktaten av 1851, hvorved Norge jo hadde erklært sig tilfreds med den utlevering som da fant sted, og man har alltid fra norsk side forstått, at hvis Danmark ikke vilde frafalle den, så vilde det bli overordentlig vanskelig å innlede forhandlinger. Det var derfor også den forberedende komites forutsetning at man ikke kunde gå til forhandlinger forinnan det var bragt fullt på det rene. Som det imidlertid fremgår av den redegjørelse som komiteens ærede ordfører her har gitt, så lyktes det i ifjor høst å nå dit at Danmark gav avkall på sin juridiske stilling, idet det erklærte at traktaten av 1851 ved de forestående forhandlinger ikke skulde påberopes fra dansk side, slik at begge land gikk helt fritt til forhandlingene. En annen sak er naturligvis at hvis forhandlingene ikke fører til noget resultat, vil Danmark falle tilbake på traktaten av 1851. Den første viktige hindring var derved overvunnet og der forelå da en stilling som bragte os spørsmålet om forhandlinger meget nærmere. Nu var der en gruppe av de sakkyndige som mente at før vi gikk til forhandlinger burde man utrede og få utredet meget omhyggelig hvad der fantes av norske arkivsaker i Danmark. En annen gruppe mente at disse undersøkelser ikke burde foretas før forhandlingene var innledet. Om dette har der i virkeligheten vært ganske stor meningsforskjell, men jeg forstår komiteen slik at den mener at forhandlingene bør innledes, og det er også departementets mening. Jeg mener at så langt som vi er nådd med denne faktiske invitt fra dansk side til forhandlinger, så bør vi nu komme sammen ved forhandlingsbordet. Noget av det første som da kommer til å skje vil vel bli at begge parter anstiller nærmere undersøkelser. Vi har jo gjennom den forberedende komite i virkeligheten anstillet visse undersøkelser, men disse har ikke kunnet være så inngående, så nøie og omhyggelige som ønskelig kan være, når vi skal gå til bestemte fordringer og krav. Men departementet mener at det vil være heldigst at vi nu kommer til forhandlinger, og under disse vil det da bli drøftet i hvilken utstrekning og på hvilken måte nøiere undersøkelser skal foregå. Det sier sig selv at når man ved et sådant forhandlingsbord drøfter de spørsmål, vil man sikkerlig ha lettere for å få åpnet alle de kilder som må studeres for å

finne ut hvad det er vi stiller krav om. Så jeg for min part er ikke i tvil om at den fremgangsmåte nu vil være den retteste.

Med hensyn til museumssakene har der også gjort sig to meninger gjeldende. En mening hevder sterkt at vi med engang skal stille krav om museumsgjenstande på grunnlag av en fortegnelse som vi har for de arkæologiske museumsgjenstandes vedkommende. Andre mener at vi for museumsgjenstandenes vedkommende må foreta ganske anderledes inngående undersøkelser, før vi går igang med dem. Dertil hevdes det også at det vil skade arkivforhandlingene, hvis vi nu med engang også lar forhandlingene omfatte museumssakene. Jeg kjenner for min del ikke til i hvilken utstrekning man har oversikt over hvad der er av norske museumssaker i Danmark, og hvor langt undersøkelsene må gå. Men jeg er av den opfatning at det ikke vilde gavne arkivforhandlingene, om vi nu kom anstigende med museumssakene samtidig, og jeg forstår at også heri er komiteen enig. Vi behøver ikke derfor å legge skjul på at vi har museumskrav. Det kjenner Danmark meget godt til, og jeg har hatt forståelsen av de følinger jeg har hatt med ledende danske menn om disse spørsmål, at det visselig vilde vanskeliggjøre det hele, om spørsmålet ang. museumssakene blev tatt samtidig og med engang. Så av den grunn mener jeg det er riktig at vi nu går til forhandlinger om arkivsakene. Men samtidig bør det selvfølgelig nevnes, når der nu innledes forhandlinger, at der også eksisterer et museumsspørsmål. Det kan gjøres enten på den måte at det uttrykkelig nevnes i noten, eller på den måte som har vært nevnt her i innstillingen, at vår sendemann i Kjøbenhavn får instruksjon om mundtlig å nevne museumsspørsmålet, slik at det på en måte er tatt forbehold om det.

Hvorledes nu disse arkivforhandlinger skal føres, det er jo ikke så lett å si. Vi har ment at det vilde være heldig at man fikk en forhandler, en forhandler med en sterk posisjon, med et ansett navn og vel skikket til forhandler, men som samtidig ikke stod fagkretsene så nær at han var en av dem, og også på dette punkt er komiteens opfatning, såvidt jeg har forstått, overensstemmende med departementets. Den ene forhandler som slik blir opnevnt, må naturligvis ha sine instruksjoner; men jeg tror det vilde være heldig, om han stod nokså fritt. Han skal ikke på forhånd bindes på hender og føtter. Han kan jo ikke foreta noget bindende uten efter samråd og tilslutning med regjeringen; men de forhandlinger som skal føres, bør utvilsomt, hvis man skal ha håb om at man skal komme frem, føres med en viss frihet og i vennskabelige former. Det bør på mange måter være en slags utveksling av meninger over bordet, hvor man ikke fører dem efter for strengt optrukne linjer. Jeg tror at den måte hvorpå man gikk frem under Grønlandsforhandlingene i mange henseender kan tjene som eksempel. Også da var den bemyndigelse Stortinget gav temmelig almindelig. Der var den gang som nu i møte for lukkede døre foregått en diskusjon hvor man hadde fått høre det syn som gjorde sig gjeldende her; men forhandlerne stod nokså fritt. De var bundet av sin regjering, og de kunde selvfølgelig ikke nå lenger frem enn det til syvende og sist viste sig å være mulig at regjeringen vilde gå, og dette hensyn til hvad der stod bak gjorde jo at man gikk frem med den største forsiktighet, og som

det vil erindres, fant der forhandlinger sted i to avdelinger. I den første avdeling førte forhandlingene nærmest til stranding i Kjøbenhavn, og først i den annen avdeling lykkedes det å nå frem til et resultat. Disse forhandlinger som nu forestår er ikke lettere enn de forhandlinger var den gang. Der er spørsmål som her reiser sig, hvor man visselig må være forberedt på adskillig motstand og hvor megen smidighet blir nødvendig for å nå frem til en tilfredsstillende løsning. Men jeg tror at hvis man på begge sider kan få de rette menn som ledere av disse forhandlinger, er det, med det ønske om å nå frem som utvilsomt i høi grad er tilstede i Danmark og som visselig også deles av den nuværende regjering i like høi grad som av den forrige, nok utsikt til å nå et resultat. Faren på begge sider blir utvilsomt de fagkyndige. De departementer som har hatt litt med disse spørsmåls forberedelse vil vite at de fagkyndige er ikke lette å ha med å gjøre, og nettop derfor vilde det være bra at den mann som ledet forhandlingene ikke direkte tilhørte deres krets, men hadde en sterk autoritet. At der til ham må knyttes et tilstrekkelig antall av fagkyndige, det sier sig selv, og at disses meninger vil spille en stor rolle for forhandlingenes gang, sier sig også selv. Men forhandleren bør i stor utstrekning være suveren.

Om der nu fra dansk side også vil gåes frem på denne måte, slik at Danmark på sin side aksepterer en forhandling med en forhandler på hver side, det vet jeg ikke ganske bestemt. Men også her er de samtaler jeg har hatt med den tidligere danske utenriks- og statsminister og den nuværende statsminister Stauning da han i forrige uke var i byen, ganske opmuntrende. Alle de mener at det høres bra ut, men de sier at også i Danmark må man være opmerksom på at fagkyndigheten kanskje vil ha et sterkt ord å si, så bestemt kunde de ikke avgjøre om denne fremgangsmåte vil bli fulgt fra Danmark. Og hvis forholdet skulde bli det at Danmark ønsket en tomannsforhandler-delegasjon eller en tremannsforhandler-delegasjon, så må jo vi følge det ønske og også her sammensette forhandlingsdelegasjonen på en annen måte enn jeg her har nevnt, så i så henseende må selvfølgelig regjeringen stå ganske fritt. Den imøtekommenhet som fra dansk side er vist ved å la traktaten av 1851 falle bort, den er et ganske gledelig tegn, men som jeg sa isted tror jeg der er mange vanskeligheter å overvinne. Jeg vilde meget ønske at man kunde nå frem av hensyn til det gode forhold mellem begge land, og hvis man er besjelet av et alvorlig ønske om ikke å la fagkyndigheten på begge sider få legge sig for meget i veien, tror jeg nok at der er håp om at man kan nå frem ved disse forhandlinger. Skulde vi ikke nå frem, tror jeg allikevel ikke der er nogen større skade skjedd ved at man er gått til disse forhandlinger og har fått utvekslet meninger og drøftet spørsmål, og jeg håper at forhandlingene, selvom de ikke skulde føre frem, vil kunne sluttes i en vennskapelig ånd.

Mellbye: Jeg tenker at vi alle sammen mer eller mindre bevisst har følt det som noget meget sårt, særlig siden nederlaget i 1851, at vi ikke har fått disse arkivsaker tilbake fra Danmark. Det har stått for oss, tenker jeg, som noget nokså selvfølgelig at Danmark skulde avlevere dette. Man kunde spørre

hvad interesse Danmark f.eks. hadde av folketellingslistene fra 1745 og det som helt angår Norge. Dette har, som hr. Gram nevnte, ikke bare en historisk interesse eller statsinteresse, vi er ganske enig i hvad der blev citert fra professor Kolsrud at det er en nødvendig attribut til en selvstendig stat å ha sine arkivsaker, men det har også en ren praktisk interesse. Jeg husker bare at da vi skulde tenke på å utgi Hedemarksbygdenes historie, måtte vi ha en mann nede i Kjøbenhavn jeg tror en hel vinter for å skrive av dokumenter fra rentekammeret og registre, og det blev selvfølgelig kostbart. Jeg gledet mig derfor over at man nu er kommet så langt som det ser ut til at man er kommet. Med Sverige har Danmark utvekslet arkivsaker. Sverige har fått Sture-arkivet og Danmark Kong Valdemars jordebok, og det falt forholdsvis lett. Men en av de grunner som har gjort det litt vanskelig er også det som hr. Gram nevnte, at disse norske dokumenter er fordelt på et så stort antall kollegier, var det ikke nogen og tredive? Jeg er også enig i hvad statsministeren uttalte at de fagkyndige er ikke lette å ha med å gjøre. Jeg tror at denne danske uvilje mot å avgi dokumentene, for en meget stor del skriver sig nettop fra de fagkyndige og sakkyndige. De går der daglig og ser på disse dokumenter som litterære skatter, og så synes de de hører til der og vil ikke avgi dem. Men det ser ut som der nu er større velvilje tilstede, og særlig gledet jeg mig over å høre hvad hr. Gram nevnte at der kan være utsikt til at man kan få dokumenter fra den Arnamagnæanske samling, disse meget verdifulle dokumenter som vi har kvittering for tilhører Norge, og som det var aldeles ubegripelig at Danmark beholdt. I det hele tatt er jeg glad for at regjeringen er kommet så langt med disse forhandlinger, men der stilles selvsagt store fordringer til den forhandler som nu skal overta dette. Jeg håper at der vil treffes et godt valg.

Hambro: Der er meget lite å føye til det som har vært sagt. Komiteens ordfører har uttalt sig på komiteens vegne, og jeg kan alene gi min tilslutning til hvad han har anført, og bekrefte riktigheten av den ærede stats- og utenriksministers uttalelse om at komiteen i de spørsmål som han berørte, var enig med ham. Det er bare en betraktning jeg her vil understreke, og det er at denne sak haster det ikke med i den forstand at det er om å gjøre at forhandlingene hurtig føres til et resultat. Det haster med å få forhandlinger i gang, men det er meget bedre for oss å drive de forhandlinger - om så gjøres nødvendig - gjennom mange år enn å komme med et ufyldestgjørende resultat, og jeg tror det vil være endel av opgaven for forhandlerne her å sørge for at man ikke lager et kompromis i øieblikket, men at man virkelig går grundig tilverks. Vi står i den særdeles ubehagelige stilling at vi savner ethvert rettsgrunnlag, og enhver som har ført forhandlinger, vet hvor ubehagelig det er når den ene part så å si forhandler av sin godhet. Men jeg er i nokså stor utstrekning enig med professorene Koht og Kolsrud i at skal vi overhodet få et resultat av forhandlingene, er der visse bestemte ting vi må ha, og kan vi ikke få disse ting, er det bedre at forhandlingene blir resultatløse eller at de hviler inntil man kan ta dem op påny. Jeg kan også bekrefte

riktigheten av hvad statsministeren uttalte om komiteens syn på museumssaken. Vi tror ikke, at det vil gavne disse forhandlinger, at museumssaken blandes sammen med arkivsaken, men mener at det er en selvfølge at de fagkyndige, som eventuelt måtte få anledning til å gjennomgå danske arkiver og samlinger, også gjør et forberedende arbeide til den tid, da museumssaken kan bli tatt op. Hvorvidt det vil være heldig, at den norske minister i Kjøbenhavn mundtlig berører museumssaken likeoverfor de danske myndigheter, det tør jeg ikke ha nogen mening om. Jeg mener, at hvis vi intet sier der, så har vi reservert oss alt mulig, men jeg er helt enig i, at man ikke må la danskerne sveve i den opfatning, at den ting, at disse spørsmål ikke berøres nu, betyr at man fra norsk side ikke har nogen ønsker eller begjeringer i den retning.

Gram: Jeg har ikke meget å føie til. Jeg er enig i, hvad der også blev uttalt av komiteens formann nu tilslutt, idet jeg dog vil peke på, at når han uttalte at vi intet rettsgrunnlag hadde, så sikter han til at vi i 1851 blev tvunget til å gi en generalkvittering for det hele. Men jeg mener at vi allikevel står meget sterkt forsåvidt som vi har et moralsk krav på dette, bygget på rikets suverenitet før 1814 og på de almindelig anerkjente moderne arkivprinsipper om at en selvstendig stat har krav på å få sitt riksarkiv hos sig selv. Når det også blev talt om, at det hastet ikke med det, så er jeg forsåvidt enig som jeg mener, at man må legge megen vekt på, at vi denne gang, før oppgjøret endelig avsluttes, er fullt forberedt og at vi har vore saker fullt opklaret i orden, så vi vet hvad det er vi har krav på og forsøker å få mest mulig av det. Det har vært ulykken gang på gang tidligere, at vi ikke har fått anledning til å gjennomgå disse danske arkiver, så vi vet hvad de har, og vi har dessverre heller ikke herhjemme i årenes løp skaffet oss en sådan oppgave over det. De sakkyndige har klaget over, at de har manglet bevilgning. Jeg håper, at det ikke må strande på det rent økonomiske spørsmål her nu. Jeg kan ikke si annet enn at jeg tror, at hadde vi drevet disse undersøkelser og gjennomgått disse optegnelser systematisk gjennom den lange årrekke som nu er gått, skulde det ha vært et ganske anseelig materiale, som vi nu hadde hat. Men nu må der iallfall skaffes det best mulige materiale, før man kommer til en avslutning, som forhåpentlig da kan bli den endelige og fullt tilfredsstillende for Norge.

Tilslutt vil jeg da på komiteens vegne foreslå, at St. med. nr. 15 vedlegges protokollen. Det bør formentlig vedtas i dette møte for lukkede dører, da det er en hemmelig meddelelse, og så får man da som sagt behandle saken for åpne dører, idet jeg dog forutsetter, at det da ikke blir nogen større debatt.

Votering:

Komiteens innstilling - St. med. nr. 15 vedlegges protokollen - bifaltes enstemmig.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om vedleggelse til protokollen av stats- og utenriksministerens utenrikspolitiske meddelelser i møte for lukkede dører den 9. februar 1929.

Hambro (komiteens formann): Det har i de senere år vært praksis, at den redegjørelse, som stats- og utenriksministeren har gitt om utenrikspolitiske forhold ved samlingens begynnelse, har vært oversendt utenriks- og konstitusjonskomiteen for senere å beslattes vedlagt protokollen, idet man ved den behandlingsmåte har gitt Stortingets medlemmer anledning til å fremkomme med de spørsmål eller betraktninger, som der måtte være ønske om å gjøre gjeldende for lukkede dører. I den redegjørelse stats- og utenriksministeren gav, var der berørt en hel rekke saker som senere har fått sin videre bearbeidelse i Stortinget, dels for åpne dører og dels for lukkede dører. Der er særdeles litet å føie til på dette tidspunkt. Der er en sak, som er berørt i den redegjørelse, som ikke senere har vært behandlet av Stortinget, det er den såkalte revistasak, men med den sak stiller det sig slik, at de interesserte i saken for øieblikket er fornøiet med dens stilling og det arbeide som har vært gjort, og ikke finner nogen grunn til at Stortinget tar saken op til nogen art av bearbeidelse. De spørsmål, som var berørt av utenriksministeren i hans redegjørelse, som ikke har vært under behandling i Stortinget senere, er jo gjennomgående rene detaljspørsmål, som det neppe er nogen stor opfordring til å gå inn på i dette øieblikk. Utenrikskomiteen har heller ikke villet gjøre det og har funnet det tilstrekkelig iår som tidligere å avgi kun en skriftlig konklusjon om, at meddelelsen vedlegges protokollen, idet man har kunnet tenke sig, at der var medlemmer av Stortinget, som hadde spørsmål å stille, og som kunde ønske, at der enten fra utenrikskomiteen eller fra utenriksministeren blev gitt særlige opplysninger. Av den grunn er saken slått op til behandling slik som skjedd.

Komiteen hadde innstillet:

Meddelelsen vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Protokollen blev derpå oplest uten å foranledige nogen bemerkning.

Møtet hevet kl. 17.45.